اینکه هیچکس نمیتواند بدون رسیدگی عدلیه بمیل شخصی حکم کند دست کسی را قطع کنند و تصدیق یکجمعی هم سمت رسمیت نداشته است و بنده عجالة باین سئوال قناعت می کنم و اگر جواب ندادند دوباره سئوال میکنم .

وزیر داخله - درجائی که شعبه عدلیه دائر نیست گویا حکومت حق داشته باشد که موافق احکام ملاهای آنجا، قضات آنجا، کسانی را که مرتکب شرارتی میشوند مجازات نمایند مع ذلك عرض کردم تحقیقات می شود چنانچه این کار خلاف قانون بوده است و آن شخص استحقاق نداشته است مرتکبین این کار مجازات می بینند .

رئیس - دیگر وقت گذشته است که مذاکرات بنمائیم و بقیه لایحه مستخدمین خارجه می‌ماند برای جلسه آتیه و می‌خواهم یك مطلبی را خدمت نمایندگان عرض کنم که مامدتی است داخل شده‌ایم در کارهای مهم ولکن بعضی از کارهای مختصر است که مدتها است در مجلس مانده است که اگر بخواهیم آن کارها را نگذرانیم واقعاً ببعضی اشخاص ظلم است و اگر داخل شویم در مذاکره آن از بعضی امور مهم باز میمانیم و از برای اینکه این قبیل کارهای مختصر هم لازم است بگذرد و همینقدر قابل نیست که مثل سایر امور مهمه جزء دستور قرار بدهیم ما در هیئت رئیسه فکری از برای اینکار کرده‌ایم و آن این است که ما در هر دو هفته چهار روز را از برای کارهای مهم قرار بدهیم از قبیل قانون دیوان محاسبات و غیره و دو روز دیگر را ببعضی کار های جزئی رسیدگی کنیم مثل اینکه بعضی امتیازات خواسته شده است و بعضی چیزها هست که راجع ببودجه است که از وزارت خانها فرستاده اند شاید فوری بگذرد و بعضی تکلیفها میخواهند که باید بمجلس بیاید حالا اگر آقایان موافقت داشته باشند ما در هر هفته روزهای سه شنبه را وقف این کار کنیم .

کاشف - درخصوص دستور مجلس میخواستم عرض کنم خوب است کمیسیونی که برای نوشتن پروگرامی برای مجلس انتخاب کرده ایم زود تر راپورت خودشان را بدهند که دراین مدت چه کار کرده‌اند تا بهمان ترتیب داخل کار شویم و مخصوصاً چند امتیاز است مثل مسئله صابون سازی وغیره که مدتی است بلاتکلیف مانده است و باید زودتر از مجلس بگذرد دیگر اینکه میخواستم عرض کنم که جمعی از وکلا هستند قسم یاد نکرده‌اند خوب است یك وقتی را معین کنید که آقایان در همین جا قسم یاد کنند .

حاج عزالممالك — بنده هم میخواستم عرض کنم که تکلیف خالصجات که یکی دو روز هم درمجلس مطرح مذاکره بود معین نشده است وحالا چون اول میزان رسیده است لازم است قراری در آن خصوص داده شود خوب است بهمین ترتیبی که درباب گذشتن کارها فرمودید وزیر مالیه را هم بخواهید که تکلیفی برای اینکار معین شود .

رئیس — پس معلوم میشود مخالفی در این خصوص نیست .

حاج مصدق الممالك — هیچکس مخالف نیست و ما هیچ تکلیفی مقدم بر ترتیب امور مجلس و گذشتن کارها نداریم و باید یك اقدامی بشود که این کارها زودتر بگذرد .

حاج سیدابراهیم - میخواستم عرض کنم راپورت کمیسیون عرایض را روز سه‌شنبه جزء دستور قرار بدهید بجهت اینکه از اطراف شکایات و عرایض در این باب رسیده است .

رئیس - آن راپورت کمیسیون عرایض فایده ندارد که جزء دستور شود برای اینکه بطور اجمال معین شد که باید اقدامی در آن خصوص بشود حالا باید معلوم شود که چه روزی برای این قبیل کارها معین میشود که بتوان اورا هم جزء دستور نمود

سلیمان میرزا - در اینکه کار های جزئی است که باید بآنها مشغول شد حرفی نیست اما وقت مجلس را هم ممکن است زیاد کنیم خوب است هفته چهار روز قرار بدهیم جلسه علنی تشکیل بشود آن وقت یك روز آنرا وقف این کار بکنیم زیرا که ملاحظه بفرمائید امروز را ما استیضاح میکنیم از وزیر عدلیه درصورتی که قانون برای آن وزارتخانه ازمجلس نگذشته است همین طور سایر وزارتخانها قانون لازم دارند ما هم باید این قوانین را زود زود بگذرانیم و اگر بخواهیم در این سه روزی که جلسه علنی داریم تمام این کارها را بگذرانیم ممکن نیست پس بنده گمان می کنم که چهار روز را قرار بدهیم مجلس تشکیل شود یك روزش برای این کارهای جزئی که می فرمائید و باید از مجلس بگذرد و سه روز دیگر را از برای گذراندن کارهای مهم از قبیل قانون دیوان محاسبات و وزارتخانها و غیره و اگر مجلس هم با این عرض بنده موافقت نماید بعقیده من خیلی بهتر است از اینکه از این سه روزی که جلسه داریم یك روز را هم کسر کنیم و بکارهای جزئی بپردازیم .

(اغلب باین اظهار شاهزاده سلیمان میرزا موافقت نموده صحیح است گفتند) .

رئیس - روز سه‌شنبه اول جلسه دراین مطلب باید مذاکره شود که تکلیفی برای آن معین شود دستور جلسه آتیه همان دستور جلسه سابق است .

(رئیس حرکت کرد و مجلس غروب آفتاب ختم گردید) .

جلسه ۱۴۰

صورت مشروح روز شنبه پنجم شهر رمضان المبارك ۱۳۲۸

مجلس دوساعت ونیم قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاءالملك تشکیل شد .

وصورت مجلس روز پنجشنبه را آقای معاضدالملك قرائت نمودند .

رئیس - درباب صورت مجلس اگر ملاحظه هست بفرمائید .

دکتر علیخان — درمطلب آخری صورت مجلس نوشته شده است که درهفته چهار روز مجلس تشکیل میشود گمان می کنم که چون عده کافی نبود قرار شد درجلسه بعد رای گرفته شود وبعلاوه رای داده شده است که در تابستان هفته سه روز رسماً منعقد شود درباب آقای بهبهانی مدتی است که درصورت مجلس اسم ایشان غائب نوشته میشود حالا از هیئت رئیسه سئوال میکنم تاچند مدت باید آقای بهبهانی غائب باشند مدتی است انتخاب شده‌اند چرا تشریف نمیآورند خوب است اطلاع داده شود که تشریف می‌آورند یاخیر واگر عذری دارند که حالا نمیتوانند بیایند بگویند که بعداز فلان مدت می‌آیم .

رئیس — ازماست که بایشان اعلام نمائیم که منتخب شده‌اند و باید تشریف بیاورند بمجلس از ایشان است چنانچه تشریف نمیآورند جواب بدهند .

متین السلطنه - جلسات مجلس بواسطه ماه مبارك رمضان عصر اتفاق افتاده است و کمیسیونها هم بواسطه این بعهده تعویق افتاده است خوب بود مراعاتی از کمیسیونها میشد و یك ترتیب صحیحی بجهة انعقاد کمیسیونها معین می‌شد که کمیسیونها هم کارشان تعویق نمی‌افتاد چنانچه از راپورت این هفته معلوم شد که هیچیك از کمیسیونها منعقد نشده است واگر بعضی‌ها منعقد شده است بواسطه غائب بودن اعضاء داخل در مذاکره نشده است استدعا دارم یك روزی را معین فرمائید برای معین کردن کمیسیونها و الا این حاضر و غائب مجلس همه روزه مداومت خواهد شد کمیسیونها هیچوقت منظم نخواهد شد .

محمدهاشم میرزا — در مسئله انتخاب نمایندگان یزد که در صورت مجلس نوشته شده است که اعتراض نشده است معذلك طبع وتوزیع شده است خواستم عرض نمایم درصورتی که اعتراض نداشته باشد طبع وتوزیع نمیشود اعتراضی داشت که طبع وتوزیع شده است ودیگر سئوالی که ازوزارت داخله کرده بودم و آقای ناصرالاسلام هم تأکید فرمودند نوشته شده باید نوشته شود .

کاشف - درجلسه گذشته تقاضا کردم که آقایان نمایندگان که تازه تشریف آورده‌اند یك جلسه معین کنید قسم یاد نمایند وخواهش دارم جواب بنده را دراینخصوص بدهند .

حاج عزالممالك - درباب سئوال بنده که ازآنجا نوشته است ازصارم السلطنه اگرچه خود وزیر داخله هم گفت صارم السلطنه اشتباه فرموده اند صارم الملك است .

ارباب کیخسرو - این جا درجواب وزارت داخله درباب وکلای ایلات تمام را باهم گفتند و حال آنکه درباب بعضی وکلای ایلات بوده ووزیر داخله در موقع جواب اشتباه کردند گفتند سردار اسعد این جا تشریف دارند آقای سردار اسعد ازطرف مجلس انتخاب شده‌اند ربطی بایلات ندارد .

رئیس - مقصود وزیر داخله این بود که آقای سردار اسعد این جا تشریف دارند یعنی با بودن آقای سردار اسعد مستغنی از گفتگو هاستم .

ناصرالاسلام - بنده پس از شنیدن جواب غیرقانونی وزیر داخله متقاعد نشدم وگفتم استیضاح دارم درجلسه آتیه باید حاضر شوند استیضاح بدهند .

حاج فاتح الملك - بنده تائید می کنم مطلب آقای متین السلطنه را تا تعیین کمیسیونها نشود واوقات انعقاد آنها معین نشود کار مجلس پیشرفت نخواهد داشت پس خوب است هرچه زود تر اوقات کمیسیونها معین شده مشغول کار باشند بجهت اینکه همه کارها خوابیده است .

رئیس - درباب یك روز اضافه که رای خواستم

بیشتر بملاحظه کمیسیونها بود وکارهای دیگر هم هست که واجب است واما درباب کمیسیونها گمان می کنم چه یك روز اضافه شود یا نشوددرروزدوشنبه باید اوقات کمیسیونها معلوم‌شودواز آقایان استدعا میشود که‌دررور دوشنبه تشریف بیاورند که‌قراری برای اوقات کمیسیونها داده شود یا اینکه شبها هم اگرممکن‌است کمیسیونها مشغول کار باشندالبته خود روسای کمیسیونها بهتر میدانند جمع شوند و ترتیب کار خودشان‌را معین‌نمایند (دوفقره استیضاح ازطرف نمایندگان از قرار ذیل قرائت گردید)

۱ — ازطرف آقای ناصرالاسلام — مقام محترم ریاست شورای ملی شیدالله ارکانه این بنده درباب ورود مامورین نظمیه بخانه خودم وحبس دو نفر میرزا حسن‌ومیرزا اسمعیل‌نام گیلانی شش‌شبانه روزدرنظمیه از وزارت داخله استیضاح دارم‌استدعا دارم مقررشود اطلاع داده برای‌جواب‌حاضرشوند.

۲ — از طرف آقا میرزا ابراهیم خان — مقام محترم‌ریاست دارالشورای ملی ایران‌دام‌بقائه این بنده راجع بترقی و تسعیر غله وجنس خالصه‌از وزارت داخله ووزارت مالیه استیضاح خواهم نمود مقرر شود بآن دووزارت خانه اطلاع داده‌شود که برای‌جواب بمجلس‌مقدس حاضرشوند(تلگراف‌جوابیه همدان از طرف آقاشیخ محمد باقر همدانی مشعر بر استعفای‌ایشان ازجزئیت‌هیئت خمسه‌علمیه‌وعضویت مجلس مقدس قرائت شد.)

رئیس — آقای‌آقا شیخ محمد باقر همدانی که چند روز قبل از این بقرعه جزء هیئت خمسه علمیه منتخب شده بودند امروزبتوسط این تلگراف استعفا داده‌اند درجلسه آتیه یکنفر رابجای ایشان بقرعه‌معین‌میکنیم(اکثر گفتند امروز معین بشود بهتر است.)

رئیس — بسیار خوب امروز تعیین میکنیم حالا در خصوص آن یك روزیکه باید علاوه شود رای میگیریم ولی خاطر آقایان را مسبوق میدارم چون مجلس رایش بر این قرار گرفت که‌دستور جلسات رابرای قانون مهمه‌و کارهای‌مهم قراربدهد وداخل‌مسائل جزئی‌نشودبآنواسطه‌همانطور کرده‌ایم حالا بعضی جزئیات‌اهم هست که‌آنهاهم اهمیت‌دارد و همینطورمیماند و متراکم میشود بعضی لایحه ها هم از وزارت خانه‌ها رسیده‌است از قبیل امتیازنامه وغیره وآنهارا هم نمیشود معطل گذاشت این بود که درجلسه گذشته عرض کردم که هفته یك‌روز جلسات اضافه شود که آن‌کار هاهم‌زودتر ازمجلس بگذرد ومعوق نماند حالا باید در اینخصوص رای بگیریم مجلس رای‌میدهد یك‌روزاضافه شودیاخیر؟

دکتراسمعیل خان — در تابستان رای گرفته شده است‌که هفته سه روز باشد ودرضمن‌هم رئیس می‌تواندمجلس فوق‌العاده تشکیل نمایدحالا رای گرفتن لازم‌ندارد.

رئیس — در این باب رای گرفته شد صحیح است وبنظرم هم هست که هفته سه روزجلسه باشد آن‌بواسطه تابستان بودوگفتم بعدا گرمحتاج شدیم آن وقت یکی از جلسات خصوصی را علنی قرار میدهیم حالاکه تابستان گذشته است گمان میکنم که‌اگر آقایان‌این‌یك‌روزرا اضافه کنندبهتر است و چنانچه بخواهند این یك روز اضافه هم‌در ماه مبارك رمضان اضافه باشد و بعد هم همان ۳ روز باشد ممکن است (جمعی اظهار کردند رای بگیرید)

رئیس — رای می‌گیریم از حالا ببعدهفته یك روز در ماه مبارك رمضان اضافه کنیم یا خیر کسانیکه موافقند که هفته یك روزعلاوه برجلسات نمائیم قیام نمایند (اکثرقیام نمودند وتصویب‌شد)

رئیس — باکثریت تصویب شد حالا از رؤساء کمیسیونهااستدعا می‌نمایم‌که‌در روزدوشنبه سه ساعت‌قبل از غروب در مجلس حاضر شوند که اوقات کمیسیون هارا معین‌نمائیم .

(جمعی از نمایندگان اظهار داشتندکه یك روز اضافه یکشنبه خواهد بود یاروزدیگر .)

رئیس — فردا که‌یك‌شنبه است نمی توانیم بواسطه آنکه بعضی کار هائیکه لازم بوده است برای فردا معین شده است این جلسه روز چهار شنبه است .

رئیس - حالا یکنفر بجای حاج شیخ محمد باقر همدانی‌استقراع می‌نمائیم(برای استخراج‌قرعه آقای‌معاضدالسلطنه . آقای‌حاج آقا. آقای‌شیخ‌علی شیرازی بحکم قرعه معین وآقای‌حاجی آقا نوراله ثقةالاسلام بقرعه انتخاب شدند .]

رئیس - آقای حاجی نورالـه ثقـةالاسلام انتخاب شدند .

[آقای میرزا ابراهیم‌خان لایحه‌وزرارا راجع بمستخدمین خاجه از ماده۳ خواستند قرائت نمایند جمعی اظهار داشتند حضور وزراءلازم است]

رئیس - در واقع عمده مذاکراتی که باید در حضور وزراء بشود شده است دیگر اینقدر ها با وزراء کاری نداریم .

ناصرالاسلام — مکرراندرمکرر گفته‌شده است چه لایحه قانونی‌چه‌استخدام خارجه که ازطرف وزرا درمجلس مطرح مذاکره می‌شود بایدوزیر یا معاون‌وزیرحضور داشته باشند ممکن‌است‌وزیر درآنوقت که این‌لایحه را پیشنهادمی کنندیکنظری داشته باشد وحالارأی خودش‌را تغییر بدهدونظریات دیگری داشته باشد دفاع‌نماید.

رئیس — از اینقراز که‌میفرمایندپس‌میبایستی درمذاکرات قانون دیوان محاسبات هم وزیر حضور داشته‌باشد.

حاج آقا — بنده در اینخصوص میخواستم صحبت نمایم چنانچه بدون مذاکره رأی‌میگیرید بنده عرضی‌ندارم‌واینمطلب مطلبی‌نیست که‌وزراء نباشند.

معزالملك — اینکه حضور وزراء لازم است برای این‌است که اگر نظر مخالفی در مجلس باشد حضور داشته‌باشند دفاع نمایند حالا در مجلس مخالفیکه نیست ودر کمیسیون چندین مرتبه باحضور وزراء مذاکره شده‌است هیچ محتاج بوزراء نیست‌و هیچ اهمیتی ندارد که‌باشند گذشتن‌این‌لایحه اهمیتش زیادتر است وباید زودتر بگذرد وبیش‌از این صلاح نیست بعهده‌تعویق‌بماند دیگراینکه چون‌رای کمیسیون باو زراءیکی‌است‌بعقیده‌من میتواند مخبر کمیسیون‌از طرف وزیر دفاع نماید.

آقاشیخ اسدالله — مذاکره‌در این میشود که‌شاید وزراء نظر دیگری داشته‌باشندخارج ازنظر کمیسیون. مخبر کمیسیون بایددفاع‌نمایدبنده عرض میکنم که وزراء هم باید حضور داشته باشند و دفاع نمایند مخبرهم‌مدافعه کند.

حاج آقا — آقایان‌اگرنظروزراء رامدخلیت نمیدهند ومیگویند که‌نباید وزراء حاضرباشندخیلی تعجب است صحبتهای ماباید بایك طرفی‌باشداگرطرف ماوزراء هستند باید حاضر باشند که‌جواب بدهندوالا مجلس خودش نظرخود را میداند اگرصحبت دراین است که‌مذاکره‌نشده رأی گرفته شودبرود در کمیسیون بنده هم‌تصدیق میکنم که باید رأی گرفته و رجوع بکمیسیون شود و محتاج مذاکره نیست .

لسان‌الحکماء — بنده میخواستم عرض کنم عوض این‌مذاکرات کردن خوب بود اطلاع میدادند اقلا یکی دونفر ازوزرا حاضر میشدند بعد داخل در مذاکرات میشدند ووقت مجلس‌هم ضایع‌نمیشد.

رئیس — اطلاع داده‌ایم حالاتشریف‌میآورند (ماده ۳) پروگرام‌وزراء راراجع‌باینکه۴ نفر صاحب‌منصب ژاندارمری از ایطالیا خواسته شود آقامیرزا ابراهیم‌خان‌قرائت نمودند.)

رئیس — ملاحظه بفرمائید وزراء پیشنهاد کرده‌اند که‌صاحب‌منصب‌ژاندارمری از ایطالیاجلب‌شود فقط درملیت اورأی گرفته میشود.

متین‌السلطنه — عرض میکنم نتیجه اینهمه مذاکرات چه‌شد قرار شد وزراء بیایند وگفتگوشود آخرنتیجه معلوم نشد ودیگر اینکه درباب‌ژاندارمری چون راپورت کمیسیون و پیشنهاد وزرا یکی است واختلاف نظری نیست بنده حرفی ندارم ولی درباب پلیس‌ممکن است نظر کمیسیون ووزراء دوتاباشداگر اینرا هم‌مخبر کمیسیون بخواهددفاع نماید که صحیح نیست باید وزیرداخله‌حضورداشته‌باشد.

رئیس - مخالفی نیست در باب ژاندارمری و امنیه کسانیکه موافقندکه‌از برای‌امنیه‌وژاندارمری از ایطالیامستخدم‌آورده شودقیام نمایند (اغلب‌قیام نمودندوتصویب‌شد.)

راجع‌بدونفرصاحب‌منصب پلیس که‌ازسوئدخواسته شود قرائت گردید.

(راپورت کمیسیون هم مطابق پیشنهاد وزیر قرائت‌شد .)

وزیرعدلیه — مستخدمین‌نظمیه را ازسوئد خواسته بودندبعدازآنیکه تغییردرباب‌مستخدم‌داخله داده‌شداینهم درجلسه‌وزراء تغییر داده‌شد وقرارشد از فرانسه جلب‌شود.

رئیس پیشنهادیست ازآقای‌میرزا ابراهیم‌خان خوانده‌میشود [آقامیرزا ابراهیم‌خان پیشنهاد ذیل را قرائت نمود]این‌بنده‌پیشنهاد میکنم صاحب‌منصب پلیس ازفرانسه جلب شود.

رئیس - پیشنهاد دیگری هم از طرف حاجی شیخ علی خراسانی شده است در این باب خوانده میشود [نیزآقامیرزا ابراهیم‌خان‌پیشنهادذیل راقرائت نموده.]

این‌بنده پیشنهاد میکنم که پلیس‌وژاندارمری

هردو ازایطالیا جلب‌شود.

حاج‌شیخعلی — بنده متخواهم بدانم که جهةاینکه ازسوئد خواسته‌شودچیست وجهةاختصاص او چیست ؟

وحیدالملك - بنده عرض میکنم نظمیه و امنیه یکی نیست امنیه برای امنیت طرق وشوارع است و نظمیه برای انتظام شهر است هیچ مناسبتی بهمدیگر ندارند اینکه عرض می کنم نظمیه‌را از سوئد بخواهیم برای اینکه در تمام دول و ممالك اروپا امروز متحـر است و اختصاص دارد خیلی مرتب و منظم است دخلی بجا های دیگری ندارد آقایانیکه اطلاع‌دارند ومیدانند لزوم‌بوصف نیست.

سرداراسعد - بنده پلیس سوئد را هیچ صلاح نمیدانم چون ازاخلاق آنها ما اطلاعی نداریم که اینها ادارات ما را چه جور اداره می کنند آیا آن اداره‌ایکه آنها می کنند با اداره که ماامروز در ایران‌لازم‌داریم‌مناسب‌هست یاخیرازقراریکه‌بنده شنیده‌ام‌نظمیه‌آنجابانظمیه ماتفاوت‌داردموافق‌اخلاق مملکت خودشان اداره می کنند و اخلاق‌مابااخلاق سوئدیها خیلی تفاوت دارد بعقیده بنده ما باید از یك مملکتی بخواهیم که اخلاقشان با اخلاق ما نزدیك باشد و اخلاق فرانسوی بااخلاق ما نزدیك است ازفرانسه بخواهیم‌بهتراست و تمام‌دول‌امروزه از آن‌تعریف‌میکنند مخصوصاًپلیس‌مخفی‌فرانسه که امروز معروف‌است‌البته ازفرانسه‌خیلی‌بهتراست.

وحیدالملك - بنده در مسئله سوئد خیلی جدیت دارم مجبورم دفاع کنم ملاحظات‌خیلی‌خیلی عدیده دارم سیاسی - فنی - اخـلاقی - سوئدیهـا مردمانی هستند با علم و بصیر مخصوصا زمانیکه خودم در سوئدبودم بعین‌نظمیه آنجارادیدم ازلندن گذشته‌درهیچ مملکتی‌پلیس سوئد را ندارد اخلاق سوئدیهاخیلی اخلاق خوبی است وخیلی‌نزدیك‌است باخلاق ایرانیهـا بسیار صابر بسیار بااخلاق بسیار با محبت مناسبتشان بیشتر وخیلی خوب میتوانند از عهده برآیند وداخل درجریان پارتی‌بازی و دسته بندی‌اروپائیهانیستند واین‌اشخـاص‌بکلی‌پارتی‌بـازی نمیدانند وخارجند ازپارتی‌بازی وحسن دیگراینکه با ما طرف نیستند ومیتوانیم اطمینان بدهیم که از روی حقیقت برای ما کار میکنند وبجز خدمت گزاری مقصودی مشاهده نخواهیم کرد و این یك امتحان خیلی بزرگی خواهد بود از برای ما .

وزیرعدلیه — ملاحظهٔ که اول در بـاب سوئد شده بود بیشتربواسطه بین المللی بود نه از حیث عالم بودن‌آن ونظر بتغییر کردن مامورین مالیه درهیئت وزراء مذاکره شد که ازفرانسه جلب شود همه‌آقایان نمایندگان مسبوقند امروزه پلیس‌مملکت فرانسه درارویا اختصاص دارد ونظریات ما ازحیث اختصاص‌بودن‌است گویا اکثریت مجلس‌هم هم رای باشد ،اوزراء .

متین‌السلطنه — بنده در پیشنهـاد خودم سابق عرض کردم خوب است پلیس را از آمریك بخواهیم نظرباینکه (سوپرفه) معاون حکومت هم ازآمریك خواسته میشد چون (سوپرفه) ازفرانسه تصویب شد مسلماً پلیس را هم ازفرانسه بخواهیم بهتراست چون نظمیه درتحت اداره (سوپرفه) است و بهمدیگر از دو حیث آشنا میباشند .

وحیدالملك - بنده درمسئله سوئدپرنفسی خواهم کردحتی‌الامکان مدافعه خواهم کرد سوئدیها درکارهای‌اداری‌ازتمام ممالك اروپا بهرحیث‌زیادتی دارند مخصوصاًاداره‌نظمیه آنجاخیلی‌معروف‌است در معاشرت بسیار حسن خلق دارند دیگر خود سوئد یك مملکتی است بیطرف و داخل نیست به پارتی بازیهای اروپا بخصوص‌در کتب مینویسد که سوئدیها در علم نظمیه خیلی معرفت‌دارند وبنده چند شب قبل در کتـابی دیدم مینویسد که سوئدیها در خصوص نظمیه در عداد اول دول بشمار میآیند در هیچ جای اروپـا و درهیچ جای ممالك دیگرهیچ صفحه سیاسی‌درمشرق زمین علم اهل‌سوئدرا ندارند و در مشرق زمین هم نبوده اند مخصوصا در کتاب مینویسد که از صدی پنج نفر بی علم نداردا گرچه درایطالیا بهفتادوهفتاد دومیرسد ازاین‌حیث‌ملاحظه بفرمائید در سوئد بچه‌اندازه معارف ترقی نموده البته علم اهل سوئد بیشتراست نظر باین عرایضی که عرض شد هیچ جهت نداردکه سوئدرا حذف کنیم برویم بجای دیگر.

دکتراسمعیل‌خان — اینجـا مخبر محترم میفرمایند که بنده درسوئد خیلی جد دارم بنده هم عرض میکنم که درفرانسه خیلی جد دارم فقط نظر در ترتیبات اداری داخلی است وخیلی‌تعجب میکنم که کمیسیون وهیئت وزراء تجویز کرده است که از فرانسه باشد درصورتیکه معاون حکومت‌هم از فرانسه تصویب‌شدحالا یکدفعه پرت شده‌اند ورفته‌اند سوئد را چسبیده‌اند و ازموضوع خارج شده‌اند یك مناسبتی‌هم لازم‌دارد که آن مناسبت اداری است در صورتیکه معاون‌حکومت را شما ازفرانسه خواسته‌اید مجبوراً ترتیبات اداری داخله درتحت آن‌خواهدبود باید ازروی ترتیبات ودستور العمل اورفتار نماید و اینجا گفته میشود که‌ازفلان جا بهتر است و دیگری میگویداینکه بهتر همه‌است تمام‌مرکز اروپاپلیس‌شان خیلی خوب است درایننمسئله که‌کسی‌مخالف نیست‌ولی حرف اینجاست که نظمیه در تحت اداره وزارتداخله است ومعاون حکومت هم ازفرانسهٔ خواسته‌شده است مسلماً اینهم ازآنجا باشد بهتراست مربوطه بزبان و اخلاق همدیگر هستند این‌نظر بدی‌نیست آقای‌مخبر هم گمان‌نمیکنم که‌مخالفتشان چندان ثمری‌داشته‌باشد.

وحیدالملك — فرمودندکه‌از فرانسه چون معاون حکومت خواهدآمد باید اینهم‌ازآنجابیایدهیچ مناسبتی نخواهد داشت نظمیه‌یك اداره ایست‌ازبرای خودش درتحت نظارت وزارت داخله هیچ منوطباین نیست‌که نظمیه‌هم باید نسبت داشته باشد بداخله مثل اینکه بلدیه رادر تحت وزارت داخله قراردادیم هیچ دلیل نمیشود که‌رئیس‌بلدیه هم‌بایدیك مناسبتی باوزارت داخله داشته باشد یاخیر اینطور نیست رئیس نظمیه هیچ نسبت مستقیمی با وزارتداخله ندارد بکلی جدا است و نسبت آنهم هیچ ربطی به(سوپرفه) معاون حکومت ندارد مسئله امنیه که‌طرق و شوارع است آنهم هیچ ربطی‌باموردداخله‌ندارد این گفتگوها مکرر گفته شدو اینکه فرمودید وزراء آنها را از ایطالیا پیشنهاد کرده‌اندبلی‌وزراء آنهارا در ابتداءازایطالیا پیشنهاد کرده بود ندمثل اینکه امنیه و ژاندارمری را هم‌از ایطالیا نوشته بودند این‌پیشنهاداز کمیسیون است که‌پذیرفته شدکه بایدحتما ازفرانسه آورده شود برای اینکه امنیه ازایطالیـا خواهدبود.

حاجی آقا — میزان صحبتی گمان نمیکنم باشد بواسطه‌اینکه آقایان‌و کلاهر کدام درهرولایت که بوده‌اند هر کدام‌از آنجا رای‌میدهند که‌مستخدم جلب شود آنوقت یك کسی دیگر میگوید متخصص باینکار فرانسه است‌و دیگری میگوید از سوئد یا ایطالیا و یکمیزان علمی‌در اینمقام نمیتوان‌بدست‌آوردبواسطه اینکه همه‌عالمند وهمه بممالك خارجه رفته اند و بنده حالا چیزی را که از مذاکرات آقایان نمایندگان استنباط میکنم این‌است که‌چون‌پیشنهاد وزراءآنروز سوئد بود وجهة‌آنهم که‌گفته‌شد یعنی از تکلیف‌اولیه وزراء هرچه معلوم شدکه خودشان صلاح دانستند که مأمورین نظمیه ازسوئد خواسته شودبواسطه متخصص بودن بین‌المللی حالا از آن نظر برگشته‌اند و صلاح دانسته‌اند که از فرانسه جلب نمایندو میگویند امروز پلیس‌فرانسه متخصص‌است یاچیزدیگر تامجلس‌هم‌واقعاً رایبکه‌میدهد آگاه‌باشد که ازبرای چه رأی داده است وآقایان نمایندگان هم ازراه نظری که دارندهر کدام یکجائی را پیشنهاد میکنند پس خوب است هیئت وزراء حضور داشته مجلس‌هم از راه بصیرت رأی بدهد والا همان پیشنهاد اول متخصص است.

رئیس - وزرا لایحه خودشان راپس نگرفته اند تقاضا کرده‌اند که مأمورین‌نظمیه‌ازفرانسه باشد.

وزیرعدلیه - هیئت وزرا لایحه خودشان را اگر میخواستند تغییر بدهند پس‌میگرفتندتغییری که‌حالا پیدا شده بجهت آن‌بود که مأمورین مالیه را اول ازفرانسه میخواستند جلب نمایند این بود که مأمورین نظمیه را ازسوئد معین کردند چون‌مامورین مالیه ازامریکا تصویب شد بآن لحاظ تغییری پیداشد که‌مأمورین نظمیه ازفرانسه باشد اگرچه پلیس‌سوئد هم‌خوب است ولی چون مأمورین از فرانسه نشدبآن جهت درهیئت وزرا گفته شدکه خوب است پلیس ازفرانسه باشد وملاحظات زیادی دارد اولا اینکه فرانسویهاعالمند و پلیس ایشان خوب است‌ثانیاًاخلاق آنها بااخلاق ما نزدیـکتر است و وقوف ایشان در مملکت ما بیشتر ازسایرین است باین ملاحظات بود کمیسیون‌هم نظریاتش بانظریات وزرا یکی شد و ممکن است ترتیب امور دوایر دولتی بهتر پیشرفت نماید .

وحیدالملك — بنده عرض کردم که‌پرنفسی خواهم کرد والا عرض میکنم که ماهیچ‌رسمیتی‌نداریم نه‌وزیرامورخارجه‌ونه‌وزیرمالیه‌ونه‌مالیه‌ثانیاًالان چیزی که‌برای مالازم است که خیلی اهمیت دارد یکی‌امور مالیه این‌مملکت است ویکی نظمیه وامنیه اینمملکت این دوچیز خیلی قابل توجه است خصوص امنیه و نظمیه چه‌اسم او امنیت یاژاندارمری یا پلیس باشد که‌این دوچیز ازبال برای ماواجب‌تر است حتی‌القوه بایددراین‌دوچیز جدیت داشته‌باشیم حالااگربخواهید این دو اداره را خوب مرتب نمائید باید از مملکتی که‌از برای شما این دو اداره را خوب اداره کنند بیاورید واز یك مملکتی باشدکه هیچ در اینمملکت

نیامده باشند و کسانی باشند که هیچ ربطی در این مملکت نداشته باشند وآن کسانیکه‌مربوط وطرفیت ندارند سوئد است یاآنکه ازسوئد بخواهید یاآنکه ازجای دیگر بیاورید مثلا ازلندن هم بیاورید خوب است بجهت آنکه پلیس انگلیسی بهترین پلیسهای دول‌است.

رئیس - رای میگیریم بر قابل توجه بودن پیشنهاد آقای میرزا ابراهیم خان که مأمورین نظمیه را از فرانسه بیاوریم کسانی که موافقت دارند باین پیشنهادکه ازفرانسه بیاوریم قیام نمایند (اکثریت‌قیام نکردند).

رئیس — پیشنهاد آقای میرزا ابراهیم خان رد شد - حالا بپیشنهاد حاجی شیخعلی‌رای میگیریم کسانیکه تصویب میکنندکه از ایطالیا بیاوریم قیـام نمایند — (اکثریت قیام نکردند).

رئیس — پیشنهاد حاجی شیخ‌علی‌هم‌ردشد.

وزیرعدلیه - بنده تقاضا میکنم که‌مستخدمین نظمیه را رای نگیرید بگذارید تا خود وزیر داخله تشریف بیاورند.

دکترعلی‌خان — درصورتیکه رای گرفتیم ردشد دیگر آمدن وزیر داخله چه‌فایده دارد اینکه وزیر عدلیه میفرمایند بـاشد وزیـر داخله تشریف بیاورند بنده‌گمان میکنم غیر از پیشنهاد کمیسیون رای دیگری نداریم‌این‌تقاضای وزیر عدلیه‌درصورتی صحیح بودکه رای نگرفته باشیم حالاکه رای گرفته‌و ردشد دیگر فایده ندارد درهمان رای کمیسیون رای گرفته‌شود.

رئیس - درقابل توجه شدن آن‌پیشنهادرای گرفتیم قابل‌توجه نشد.

حاجی‌سیدنصرالله - یك‌پیشنهاد ازطرف یکی از نمایندگان میشود مجلس هم بدیهة در او نظریات خودش‌را می‌نماید وتصویب نمیکنند ووزرا هم‌که اینجا نیستند رای آنهـا هم برما مکتوم است قابل توجه نشدن یك‌پیشنهاد دلیل این نیست‌که مجلس رای نداده‌است اشتباه چرابشود.

وحید الملك — هیئت وزراء پیشنهاد خودشان‌را پس نگرفته‌اند ممکن است که مـا مجدداً رای بگیریم .

حاج‌فاتح‌الملك- نظریات وزرا بواسطه تغییری‌که درمامورین مالیه شد برگشت و رایشان براین شدکه‌ازفرانسه باشد.

رئیس - حالا در خصوص مستخدمین عدلیه مذاکره میشود.

محمد هاشم میرزا - از قرار معلوم وزرا یکنفر مصری را ازبرای تنظیمات اداره‌نخواسته‌اند بلکه بواسطه قوانین آنهاکه مشابهت‌باقوانین‌مادارد خواسته‌اندهمانطوریکه‌وزیر عدلیه فرموده‌اندممکن است غیر مستقیم بخواهیم ولازم نیست ازطرف‌یك دولتی خواسته‌شود.

وزیر عدلیه - درباب‌مستخدمین‌عدلیه‌همانطور که عرض کردم برای این‌است‌که امروز ماکسی راکه بتواندقضاوت نماید نداریم‌لذاهیئت وزرا چنان‌صلاح دانستندکه یکنفر ازمصر خواسته شود و در باب فرانسه‌هم باآن ملاحظه‌که متخصص اند نوشته شده است وکمیسیون هم تصویب کرده است فقط چیزی راکه کمیسیون تصویب نکرده است یکنفر مصری است وبرای مسبوق‌شدن خاطر آقایان نمایندگان عرض میکنم باکمال تاکید وجدیت در عدلیه ما امروز یك معلمی لازم‌است‌که علم قضاوت داشته‌باشد بهلوی‌قضات‌ما بنشیندوآنها را علم قضاوت‌بیاموزد چون ماکسی‌راکه علم قضاوت داشته باشد درعدلیه نداریم وتمام شکایات مردم وبی نظمی عدلیه‌ازاین جهت است واستدعا مینمایم‌که‌از هرکجـا وهرملتی وهرمملکتی که‌مجلس شورای ملی تصویب نمایـد بخواهند بلکه اسباب ترقی عدلیه شود و این‌مسئله هیچ جهت اهمیت پلتیکی ندارد ولی اهمیت‌دارد بجهت عدلیه ما وتقاضا میکنم‌که استدعای بنده را بپذیرند واهمیت بدهند وممکن‌است‌که آن یك نفر مسلمـان‌مثل سایرعدلیه تفتیش هم بنماید ودرضمن دستورالعملهائی که‌از آن شخص فرانسوی داده می شودبموقع‌اجرا گذارده.

وحیدالملك - چنانچه سابقاهم عرض کردم ما درکمیسیون فقط مستخدمین عدلیه را از برای یك چیز لازم‌دانستیم که آن ترتیب ادارات‌وتنظیم وتنسیق اداره وجریان امور عدلیه وتسهیل محاکم است بهترین ترتیب برای اینکار همان ترتیبی‌است است که بعدازمذاکرات زیاد ودقت نظر ازمملکت فرانسه معین نمودیم این شخص را ازبرای تدوین قوانین‌نمیاوریم شرع مامدون است این شخص‌برای اداره‌کردن و تنظیمات دادن اداره خواسته میشود بهترین ترتیب همین ترتیبی‌است که‌کمیسیون معین کرده‌وبهترین مملکتی از برای اداره‌کردن عدلیه همان مملکت فرانسه‌است امروز فرانسویها برای اینکاراجتهاددارندازجاهای‌دیگرباین‌خوبی نمیشودواما درباب‌مصری‌بطوریکه‌درپیشنهادوزراست‌بنده شخصاً گمان میکنم که بحال عدلیه ما امروزه فایده‌نخواهد داشت آنچیزی را که امروز محتاجیم و از برای ما لزوم قطعی دارد باید جد و جهد نمائیم که عدلیه ماصورت اداره پیدا نماید مسلماً تمام‌قواعدی که اختصاص باداره عدلیه است آن‌شخص فرانسوی در نظامنامه مخصوص معین نماید وبنویسد ازبرای تدوین قوانین ماکسی‌را لازم نداریم وآن‌ترتیباتی را که او مینویسد و میدهـد هرقاضی میتواند از آنقرار رفتار نماید دراینخصوص آقای مشیرالدوله توضیح کامل خواهند داده.

وزیرعدلیه — اینکه یکنفرمسلمان‌خواسته شد بواسطه این بود که عدلیه مصر هم تقریباً ترتیباتش عین‌عدلیه فرانسه است‌اگریکنفر ازآنجا خواسته بشودهمچو نیست‌که مخالفت‌بافرانسه میکند خیرمخالفت ندارد عرض کردم که‌آن شخص مصری میتواند درمحاکم عدلیه باقضات بنشیندآن فرانسه که مینویسد آن شخص بموقع اجرا بگذارد ولی کسان دیگرممکن نیست‌که بتوانند ازعهده برآیند وآن فایده ها راکه ما میتوانیم ازآن یکنفرمصری ببریم گمان میکنم ممکن نیست ازسایرین ببریم .

دکترعلیخان - این بنده هم تائید می کنم پیشنهاد وزراء را وعقیده ام این است که یکنفر مسلمان باید درعدلیه باشد راست است‌که قوانین ما مدون است و تطبیق شده است ولی همان تطبیقش هم یکنفر لازم داردکه تطبیق بکند.

[محمد هاشم میرزا پیشنهادی نمود مشعر براینکه یکنفرمسلمان خود وزراء بطورغیر مستقیم بخواهند.]

وحیدالملك - ازهرجای مصربیاید تفاوتی نخواهد کرد بایدآن کسیکه ازمصرمیآورند کسی باشدکه در ادارات عدلیه مصر مستخدم باشد اگر بطریق غیر مستقیم بیاورند بعضی ملاحظات پیش میآید خوب است آن ملاحظات را بفرمائید بعد پیشنهاد بفرمائید .

وزیرعدلیه — این یکنفرکه میآید باید یك‌کسی باشد با اطلاع و از قضاوت اطلاع داشته باشد ویا اینکه کسی‌باشدکه دردوایرعدلیه مستخدم باشد وازترتیبات‌اطلاع داشته باشد یك‌همچوچیزی که میفرمایند چطور میشود.

ناصرالاسلام—بهمان‌دلیل که‌مخبر کمیسیون گفتند بنده‌هم‌این‌دلیل‌را ردمیکنم‌وموافق‌باپیشنهاد وزرا هستم.

مشیرالدوله-بنده تأییدمیکنم‌نظر کمیسیون را دراینکه مستخدمین عدلیه ازفرانسه خواسته‌شود بجهت اینکـه ما مستخـدمین عدلیه را برای این نمی خواهیم که احکام برای ماتعیین نمایند احـکام شرع ما از ۱۳۲۸ سال پیش ازاین جاری بوده و خواهد بود بهترازآن‌نمی‌شود مقصود ازمستخدمین انتظام امور اداره است برای اینکه کارهای‌عرفی اداری است که باید ازروی ترتیب اداره شود که اسباب‌تأخیررسیدگی وتعطیل‌وتعویق‌امورمردم‌نشودآن کارهائیکه‌درجریان‌امورلازم‌است‌اداره‌نمایدژاندارمری امنیه عدلیه که هرکدام ازنمایندگان نظرشان بیك جائی است‌برای این است که‌اهل هرمملکت مختص بـ فنون هستند ما نظرمان بـآن اختصاص است برایچه برای اداره و تنظیمات پس بدون ملاحظه رجوع می کنیم باهل خبره و اهل فهم و مستقیماً کسانیکه خبرت دارند میخواهم آیا وقتیکه ما می خواهیم یك‌چیزی را سوادکنیم ازروی اصل باید برداریم یا ازروی سواد اینکه باید ما بدانیم و با مقتضیات مملکت مطابقه کنیم به‌بینیم تغییری یافته است یاخیر یابیائیم مستخدمین ازمصر یاجای‌دیگر جلب نمائیم وآنوقت معلوم‌شودکه بامسلك‌مااختلاف دارد تغییر بدهیم چه‌ضرر دارد که‌اول ملاحظه کنیم بعد تغییر ندهیم واینکه گفته می‌شودچون لازم‌است این یکنفر مصری آورده شود بنده عرض می کنم که در مطالبات شرعی خودمان باید یك مجلس تشکیل بدهیم‌بنشینیم مذاکرات نمائیم این وظیفه خودمان است ربطی بمستخدم نداردکه مسلمان‌باشد یا ازمصر یا از فرانسه اینها ترتیبات فقهی هستند ماآدم‌میخواهیم‌برای اداره‌کردن عدلیه‌ازمتخصصین از اشخاصی که مستحضر از علوم باشند برای این لازم است عرض نمایم اگر ما خواسته باشیم از دو شق خارج نیست یکی نقض ابرامی است که سرمشق فرانسه است یکی تجدید نظری چنانچه

خواسته باشیم داخل دراین مذاکره شویم بطول می انجامد وچون مذاکره علمی است وقت مجلس ضایع میشود همینقدر عرض می کنم ازبرای ترکیب نقش ابرامی علمی نقشه ایست فرانسویها در صد سال پیش ازاین اینرا ترکیب کرده اند وهرروز تکمیل شده است تااین درجه رسیده است و در اکثر ممالك متمدنه ترتیب تجدید نظری باشد ومتخصص است بهمان حالت خود اهالی وسایر جاهای دیگر بهمان ترتیب نقش ابرامی در اکثر بلاد آسیا و امریکا در تمام جاها بجز بعضی مستثنیات اتخاذ شده است وشالوده این درایران هم از روی نقش و ابرامی گذارده شده است شالوده ادبیت هم از روی همین ترتیب نقش ابرامی گذارده شده است این سیستم واین ترتیب بوده است بنده هم عقیده ام این است که این مستخدمین جلب ازفرانسه شود.

وزیر عدلیه - جلب مستخدمین از فرانسه همانطور است که فرمودید اینکه عرض کردم یکنفر مصری برای کمك همان فرانسوی است که دستور العمل اورا بموقع اجرا گذاردچون فرانسوی نمیتواند در محکمه حاضر شود و مسلمان را یاد بدهد بآنجهة گفتم یکنفر مصری هم باشد که کمك نماید و ممکن است که همان مصری مدیر باشد ازبرای سایر ولایات این نقطه نظر عدلیه بود بازعرض میکنم یکنفر کافی نیست.

مشیرالدوله — نقطه نظر آقای وزیر عدلیه رالازم است عرض کنم که میفرمایند امروز یکنفر کافی نیست بنده هم تصدیق دارم بلکه بیست نفر لازم است که باز باشند در وزارت خانه کار بکنند نه اینکه دولت کنترات نماید امروزغیر ازیك نفر بیشتر لازم نیست ماآن روز خواستیم جداً عدلیه خودمان رااصلاح کنیم آن روزهم ممکن است.

محمدهاشم میرزا — این فرمایشیکه دکتر اسمعیل خان فرمودند بنده ملتفت نشدم واینکه میگویند حکماً باید این یکنفر راآورد امکان نخواهدداشت همانطوریکه بنده پیشنهاد کردهام و فرمایش اخیر آقای مشیرالدوله هم همین بود باید رای بگیریم این دیگر اجازه لازم ندارد.

رئیس — بایدرای بگیریم درقابل توجه بودن پیشنهاد محمدهاشم میرزا کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند(اکثر قیام نکردند.)

حاج آقا — این پیشنهاد وزیر را چون بنده عرض کردم که موافقم مجبورم که مدافعه نمایم اینکه آقای مشیرالدوله فرمودند بیشتر مستخدمینی که میآوریم فقط برای ترتیب اداره است و لازم نیست داخل شوند درادارات نباید فراموش کنید که کسانی راکه ما میآوریم اینجاداخل درترتیبات اداره شدند وچیزهائی نوشتند که ابداً برای ما فایده نداشت و یك ذره از وجودشان درترتیبات داخلی فایده ندیدیم آنوقت چه باید کرد مامستخدم راآوردیم ومستشاررا برداشتیم که کاربکنند وکارهای مملکت پیشرفت نماید و ترتیب ادارات مرتب بشود والا میتوانستیم یك کتابی ترجمه کنیم وخودمان از روی آن ترجمه ادارات خودمان را مرتب نمائیم کسی را بجهة استخدام میآوریم بملاحظه آنستکه وجود آنشخص کاری باشد و از روی جدیت وحقیقت و درستی بادارات رسیدگی نماید ولی چون میدانم که یکنفر مستخدم یامستشار که میآوریم اینجا اگر داخل در ترتیبات اداری نشود هیچ فایده ازآن نخواهیم برد از اینجهة شاید کسی را بیاوریم که داخل در جریان امور باشد بدیهی است آن کس باید مسلمان باشد شخص فرانسوی در محاکمه عدلیه بهیچوجه نمی تواند مرابطه داشته باشد باقاضی نمیتوانیم درجریان امور داخل نمائیم وبرود دستورالعمل بدهد وآمد و شد نماید چنانچه در استخدام پرنس دادیان ما دیدیم حسیات مردم را اگرچه داخل درکار نبود باز یك تنفری بجهة مردم حاصل شده بود بجهة این که کمیسیونی که آنجا معین شده بوداز هیئت وکلا برای شکایات بزرگی که میکردند ازپرنس دادیان بود از آنجهة بنده تصور میکنم یك نفر مستخدم که ماميآوریم باید ملاحظه این رابکنیم هر کسی راکه میآوریم مربوط بجریان امور باشد همانطوریکه وزیر پیشنهاد نموده است یکنفر از مصر آورده شود که مسلمان باشد بترتیب کار آشنا باشد وهم مطلع ازاحکام شرع باشد کار بکند والا اگر از ترتیبات عدلیه همان ترتیب محاکمه باشد که امروزه خودمان داریم منتهی آنستکه پیشرفت ندارد قضاوت هم داریم ولی حقیقت ندارد در اینصورت بنده گمان میکنم لازم است همانطوریکه وزرا پیشنهاد کرده اند یکنفر ازمصر جلب شود.

وکیل التجار - بعضی از آقایان اظهار میدارند که قوانین ما تدوین شده است آنکسی را که مامیخواهیم برای تدوین قوانین نمیخواهیم محقق است آنشخص رابرای ترتیبات اداره نظم ونسق اداره میخواهیم که از روی قانون رفتار نمایند یك قوانینی است که تغییر ناپذیر است و یکی هم قانونی است که وضع میشود مستشار میخواهیم از برای ما قانون وضع نماید برای خدمت میخواهیم منتهی درترتیب قانون اداره قانونی وضع میکند که ادارات از روی آن قانون مرتب ومنظم بگردد یکنفر ازمسلمانان برای فهماندن قضاوت و اجرای قانون لازم است اجرای قانون علیحده است جریان اجرای او علیحده آقای وزیر عدلیه چند روز قبل گفتند که ما الحال قاضی نداریم که بدانند قضاوت چیست و مستنطق نداریم یکنفر میخواهیم که قضاوت درس بدهد و بنده یکنفر راکم میدانم وعرض میکنم همانطور که وزراء پیشنهاد کرده اند خواسته شود و این غیر مستقیم باشد هیچ لازم نیست که از طرف دولت آنجا بفرستند.

وحیدالملك - بطوریکه آقای مشیرالدوله فرمودند بنده صحیح است میشنوم نظریات کمیسیون که بیان میشود آقایان میفرمایند صحیح است نظریات وزراهم که بیان میشود میگویند صحیح است و بعد میگویند که باید مستخدمین تحصیل کرده باشند لازم است که عرض کنم محصلین در عدلیه تحصیل نمیکنند درعدلیه مستخدم هستند وخدمت میکنند و عملیات مینمایند.

وکیل التجار — تحصیل علیحده است و توضیحات علیحده وعملیات وخدمت علیحده است هر کدام درمقام خودش است.

دکتر علیخان - بنده مخالفم بامخبر وهمینطور که عرض کردم متقاعد هم نمیشوم از فرمایشات آقای مشیرالدوله یکنفر فرانسه ویکنفر مصری لازم است برای اینکه میفرمایند برای تنظیمات اداری است ولی تنظیمات اداری در ایران یك ترتیبی لازم دارد بملاحظه بعضی چیزهائیکه رجوع میشود بحکام شرع که عالم بهردو علم باشد که حالی کند اگر این یکنفر را نداشته باشیم کسی نمیتواند بآن فرانسوی هم حالی کند بنده عرض میکنم آن مسلمان هم که میآید باید عملش موافق همان فرانسوی باشد بنده عرض نمیکنم بیعلم باشد در کارهای اداری هم خیلی چیزها هست که لازم است تطبیق کردن موافق کردن لازم است ماامروز لاعلاج مجبوریم هفت هشت نفر بیاوریم حالا که دو نفر است چرا آنقدر مذاکرات میشود البته یکنفر از فرانسه ویکنفر مسلمان لازم است هر گاه دونفر را ازفرانسه بیاوریم عقیده ام این است که هیچ فایدهٔ نخواهیم برد.

رئیس — پیشنهاد کمیسیون این است که مستخدمین ازفرانسه جلب شود دیگر عده اش رامعلوم نکرده است.

حاجی سیدابراهیم مدرسی — آوردن مستخدم ازمسلمانان رامن غیررسمی کسی مخالف نیست مقصود این است که این یکنفر راباید آورد.

رئیس - حالا میتوانیم رای بگیریم به پیشنهاد کمیسیون اگر تصویب بشود.

ابوالقاسم میرزا — در دو پیشنهاد باید رأی بگیرید یکی به پیشنهاد کمیسیون که فقط از فرانسه است ودیگری پیشنهاد وزراء که یکی از فرانسه ویکی ازمصر علیحده باید رأی بگیرید.

رئیس — عرض میکنم دو نظر است یکی پیشنهاد کمیسیون که ازفرانسه بیاوریم و یکی پیشنهاد وزراست که یکی ازفرانسه ویکی ازمصر البته جداگانه رأی گرفته میشود وفرستاده میشود بکمیسیون.

وحیدالملك - مقصود از کمیسیون رسمی است نه غیررسمی میخواهیم زیاداست فرق نمیکند.

دکتر علیخان - رجوع بکمیسیون خارجه شود همانطور که درابتدا درکمیسیون خارجه ازهمه حیث ملاحظاتشان را کرده بودند.

معززالملك - کمیسیون خارجه تصویب نمیکند که هر دو از فرانسه باشد پس خوب است این را رجوع کنید بکمیسیون عدلیه بجهة اینکه کار کمیسیون خارجه نیست این تکلیف کمیسیون عدلیه است و ربطی بکمیسیون خارجه ندارد نظر کمیسیون خارجه در باب ملیت این ها بود که تصویب کردند از فرانسه باشد.

رئیس - رای میگیریم به پیشنهاد کمیسیون که از فرانسه جلب نمائیم کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند(با کثریت رد شده)

رئیس - تصویب نشد معلوم میشود که مجلس با پیشنهاد وزراء همراه است حالا رای می گیریم بپیشنهاد وزراء پیشنهاد وزراء این است که یکی از فرانسه ویکی ازمصر.

حاج آقا - آن نظریکه مخبر کمیسیون دارند شاید خیلی از اعضاء مجلس هم داشته باشند یك نفر از مسلمان بایدجزء مستخدمین عدلیه باشد اگر میخواهید رای بگیرید باید اینطور رأی بگیرید که یکنفر از فرانسه و یك نفر از مصر یقین دارم تصویب میشود بعد برگردد بکمیسیون خارجه از هر کجا مصلحت دانستند معین نمایند بواسطه اینکه بلاد اسلامی منحصر بمصر نیست خوب است برگردد بکمیسیون خارجه که در آنجا نظریات خودشان را بکنند وآنهایك جائیرا معین نمایند که محظوری برای ماندا شته باشد.

وزیر عدلیه — مذاکراتیکه باید در هیئت وزراء بشود در این خصوص شده است حال اختصاص بمصر ندارد ممکن است از عثمانی واز هندوستان هم بیاوریم ولی تفاوتی که هست این است اولا زبان مصری فصیح است ثانیاً کسیکه ازمصر میآید میتواند مراتب علمی آنجارا خوب روشن کند ولی برای اینکه اذهان آقایان مغشوش نشود عرض میکنم که در مصر دو عدلیه دارند یکی محکمهٔ که محل محاکمات وزارت خارجه است که رعایای انگلیس ورعایای عثمانی محاکماتیکه دارند در آنجا میشود و یکی دیگر محکمهٔ است راجع بخود مصریها که اهل مصر و رعیت مصری بترتیب زبان مصری در آنجا محاکمه میشوند و این محاکمات مخصوصاً راجع بخود مصری است وهیچ دولت در آن مداخله نمیکند ازاینجهة من مصریها را الزم تر و مقدم تر از سایر میدانم در صلاحیت اسلامیت.

رئیس - حالا رأی میگیریم در پیشنهاد وزرا کسانیکه پیشنهاد وزراء را تصویب میکنند که یك نفر ازفرانسه و یکنفر از مصر بیاوریم قیام نمایند (با کثریت تصویب شد).

رئیس - باکثریت تصویب شد حالا اگر مذاکراتی در باب مستخدمین نظمیه می نمائید وزراء تشریف آوردند (جمعی گفتند که وزیر داخله تشریف ندارند)

وزیر پست تلگراف - آنروزهم بنده عرض کردم لایحه که ازطرف وزراء پیشنهاد شده بود اگر همانطور قبول میشد دیگر تجدید نظر وتغییری داده نمیشد حالا که تغییر داده شده است باید دربعضی ازآنها هم تجدید نظری بشود ولی یك چیزی را که هیئت وزرا لازم میداند تغییر داده نشود همان پلیس است که لازم میدانند از فرانسه جلب شود حالا که مردد است بنده تقاضا میکنم قسمت نظمیه رامسکوت عنه بگذارند.

حاج فاتح الملك - اول این مسئله باید معلوم شود در صورتی که این پیشنهاد دیگر است میتوانیم داخل مذاکره شویم یاخیر (گفتند خیر نمیشود).

دکتر اسمعیل خان - این پیشنهاد در غیبت وزرا شد کسی نبود وزیر داخله هم اینجا حضور نداشت حالا که حاضر ند باید مذاکره شود.

دکتر علیخان - بنده میخواهم بدانم اگر یك خارجه اینجا باشد وببیند کهما دریك مجلس یك چیزی را رأی گرفتیم و ردشد و در یك ساعت بعد بیائیم باز دومرتبه در قابل توجه شدنش رأی بگیریم چه خواهد گفت این مسئله رأی گرفته شد ردشد دیگر نمی توانیم درآن مذاکره کنیم و مجدداً یك کار غلط بنمائیم.

رئیس - برای استحضار خاطر وزرا عرض میکنم که دراینخصوص یك پیشنهادی ازطرف نمایندگان شد که از فرانسه جلب شود در قابل توجه شدن آن پیشنهاد رأی گرفتیم وردشد.

وزیر پست - اگر برای خودمان دفاع نکنیم برای وزرای آتیه دفاع کنیم اگر یك مطلبی در اینجا مطرح مذاکره شد دیگر آن مسئله راوزراء حق ندارند مذاکره نمایند وزرا اطلاعاتی دارند که همیشه باید نظریات آنها را گوش داد اگر وکلا تصویب بکنند پیشنهادی را که وزراء میکنند تصویب خواهدشد اما دیگر نباید بپیشنهاد وزرا گوش داد خیلی جای تعجب است وزرالایحهٔ پیشنهاد کرده اند تقاضا شد که این مسئله درآن لایحه مسکوت عنه بماند تادرآن فوری بکنند دیگر حالا نباید آن تقاضای وزیر رارد کرد که قبل ازاین مطرح مذاکره شود.

حاج عزالممالك - بنده هم عرض میکنم پیشنهادی شده مجلس رد کرد دیگر نمیتوان آن را مطرح مذاکره نمائیم وبنده تصدیق میکنم که مستخدمین نظمیه از سوئد باشد برای اینکه جنبه بین المللی سوئد از جای دیگر بهتر است و اینقدر مذاکره درآن نکنیم.

وحیدالملك - اینکه حضرت والا می فرمایند این مطلب مسکوت عنه بماند تایس فردا بنده این مطلب را درست ندانستم این قانونیت پیدا نمیکند.

صدیق حضرت - وزرا از روزاول یك چیزی را مطرح نظر خود قراردادند که فرانسوی ها را بیاورند همین که دیدند مأمورین مالیه را مجلس از فرانسه خواست خواستند یك کلاهی برای سرفرانسویها درست کنند وعده مستخدمین از آنجا بیاورند بنده می بینم داریم برای اشخاص کارپیدامیکنیم نه اشخاص برای کار وزرای ماچون دیدند سرفرانسویها بی کلاه ماند میخواهند کلاهی برای آنها بدوزند وبرعده مستخدمین فرانسه بیفزایند بنده که هیچ نمی توانم رأی بدهم.

لسان الحکما — دراینخصوص عرضی نداشتم فقط درپیشنهاد عرض داشتم این باید یکروز مداقه شود یا باید برود بکمیسیون مبتکرات یا برگردد بهمان کمیسیون خارجه بنده عقیده ام این است که وزرا این حق را دارند برای اینکه این چه چیز بوده که رد شد اگر یکچیزی بود که فوراً قلم ومداد ازقوهٔ خیالیه بیرون بکند ویکچیزی بنویسد وبدهد این اگر حرف است باید بیاید بکمیسیون اگر اصلاح است درهمان کمیسیون که مدافعه شده است برود شاید در آن کمیسیون اصلاح شده وبعد تقدیم مجلس شده وباید اول برود کمیسیون مبتکرات درصورتیکه لایحه تقدیمی وزرا اینجور نیست ولازم نیست که بکمیسیون خارجه مبتکرات برود.

وحیدالملك — عرض بنده در اول مجلس این بود که دراین مسئله خیلی جدیت وپرنفسی خواهم کرد یك پیشنهادی است راجع بمستخدمین خارجه این پیشنهاد لابد بعداز تفکرات زیاد پیشنهاد شده است مجلس شورایملی هم آن پیشنهاد رارجوع کرد بکمیسیون خارجه در کمیسیون خارجه مدافعهٔ لازم و تبادل افکار لازم باهیئت وزرای محترم شد وبعد راپورتی داد کمیسیون مطابق راپورت وزرابمجلس شورایملی وپیشنهاد وزرا دارای پنج ماده است دریك جلسه کمیسیون باهیئت وزرا موافقت کرد مگر در یکی دو ماده که مخالفت نمود مثل اینکه در مسئله مستخدمین امنیه کمیسیون خارجه تصدیق کرد پیشنهاد وزرای محترم را چنانچه درپیشنهاد وزرا نوشته بود که باید از ایطالیا جلب شود بنده عرض میکنم هیئت وزرا هروقت میتوانند یکی از پیشنهاد خودشان را حذف نمایند پاپس بگیرند ولی در وقتیکه آن پیشنهاد میآید درموقع مذاکره آن حق را ندارند که تقاضا کنند آن پیشنهاد بماند برای ده روز دیگر یااینکه فلان مادهٔ پیشنهاد که تغییر کرده است ماهم تغییر میدهیم اینکه پس میگیریم چنانچه عرض کردم هیئت وزراء میتوانند هریك ازاین مواد خودرا حذف نمایند و بگویند که ما نمیخواهیم مستخدم از فلان جا بیاوریم در وقتیکه مذاکره در میان است تغییر رأی بدهند همانطوری که آقای صدیق حضرت فرمودند اگر ما هرماده را متشکل کنیم بصورت دیگر این ترتیب قانونی پیدا نمیکند ودیگر اینکه موضوع هم بترتیب قانونی رسیده است برای اینکه پیشنهاد شد که این مستخدمین ازفرانسه جلب شوند واینجا پیشنهاد شد که نظمیه ازسوئد یعنی که بدولت دیگر رجوع شود حالا وزرا مختارند میخواهند که بهمان پیشنهاد خودشان باقی باشند میخواهند پس بگیرند آن هم خودشان میدانند ولی درهیئت دولت این مسئله حل شده است واین را بدانید که دیگر ساکت بودن این امر ازبرای (۴۸) ساعت بنده این را قانونی نمیدانم باید مذاکره شود ورأی بگیریم.

وزیر پست وتلگراف - این راکه جناب صدیق حضرت فرمودند وآقای وحیدالملك میگویند که مسئله ایست که آقای صدیق حضرت فرمودند که چون برای فرانسویها در استخدام وزارت مالیه رأی داده نشد وزراء خواستند که ازبرای فرانسه هم فکری کرده باشند مستخدم از فرانسه آورده شود حالا اکثریت تصویب کرد که از فرانسه نباشد ماهم این مطلب را میپذیریم ولی چیزی هست که بعضی میگویند که وزیر حق ندارد بگوید فلان مسئله مسکوت عنه بماند یابه پس فردا تأخیر بیفتد اینقدر واضح است که لزوم بیان ندارد که هیئت دولت مجبور است که این را هیچ تصویب نکنند وگمان میکنم که هیئت دولت نتواند این عمل را بنماید آنوقت مجلس شورایملی در آن باب رأی خود شانرا میدهند آنوقت هیئت وزراء هم آنرا بموقع اجرا خواهند گذاشت وقتی یکمسئله پیشنهاد شده است وازطرف وزراء تصویب نشد باید مسکوت عنه بماند برای اینکه چیزی که نمایندهٔ یکساعت بخاطرش میرسد بدون توجهات که این قابل توجه نبوده بعد بنظرش میرسد که قابل توجه است.

وحیدالملك — این مسئله قانونی است

میخواهم بدانم اگر وزیر میتواند یك قانونی را در موقع جریان توقیف نماید باید پیشنهاد کند اگر باکثریت تصویب شد می‌پذیرد واگرهم تصویب نشد میپذیرد امروز یا پس‌فردا دو باره مسئله نظمیه را بیاوریم پیشنهاد کنیم بتوسط کسی اینکار خواهد شد بعضی ملاحظات که ازسوئد جلب شود یاازجای‌دیگر

عزالملك — این جا قانون اساسی اصل (۳۶) میگوید «هریك از وزرا میتواندمطالبی‌راکه بمجلس اظهار کرده درهر درجه از مباحثه که باشد استرداد کند مگر اینکه اظهار ایشان‌بتقاضای مجلس‌بوده باشددراینصورت استرداد مطلب‌موقوف بموافقت مجلس است»

واصل (۳۷) می گوید «هر گاه لایحهٔوزیری درمجلس موقع قبول نیافت منضم بملاحظات‌مجلس عودت داده میشود وزیر مسئول پس از ردیا قبول ایرادات مجلس میتواند لایحه مزبوره را در ثانی بمجلس اظهار نماید» این دو اصل بوزراء حق میدهد که هریك از وزرا می‌توانند هر مطلبی را که درهر درجهٔ ازمذاکره باشد استرداد کنند .

رئیس - نمیدانم چرا دراینموقع اینقدرلجاج می‌شود قانون اساسی است صریحاً بما می گویند وزیر حق دارد که پیشنهاد خودش رامسترد دارد .

دکتر علیخان - آقای وزیر عدلیه‌تشریف داشتند واین ماده پیشنهاد را مسترد کردند حالا نظریات‌ثانوی شده است ووزرا رایشان براین‌شده است که از فرانسه آورده شود آنوقت یك نفر از وکلا پیشنهاد کردند وآن پیشنهاد هم هیچ قابل توجه نشده حالا این علت صحیحی دارد یا ندارد نمی‌دانم اما اینکه یك وکیلی یاوزیری یك‌چیزی پیشنهاد کند دوباره پس بگیرد این را من هیچ تصویب نمی کنم .

رئیس - بنده استدعا دارم که یك قدری آقایان گوش بدهند قانون اساسی میگویدوقتی که یك‌چیزی قبول‌نشد وزیر می‌تواند ببرد وملاحظات خودش را بکند وبر گرداند بمجلس حالا اگر یك چیزی‌اینجا قبول‌نشد لازم‌نیست مااینقدر جدبکنیم .

وزیرعدلیه - درهمان موقع قبل از آنکه خواستند رای بگیرند بنده پیشنهاد کردم که رای نگیرید .

رئیس - وزرا این ماده پیشنهاد نظمیه را استرداد می‌نمایند .

رئیس - آقای افتخار الواعظین از وزارت امور خارجه سئوالی داشتید بفرمائید .

افتخار الواعظین — برحسب آنچه از روزنامه جات دیده ام وتحقیق شده است چند عدد اتومبیل مسافری وچند عدد بار کشی دربین راه‌جلفا وتبریز کمپانی دایر کرده وباندازهٔ کاررا بتجار سخت کرده است که مجبور شده‌اند یك راه‌دیگری از برای خودشان ایجاد نمایند بنده عرض می کنم از راه انداختن این اتومبیلها وزارت امور خارجه مستحضر شده اند یاخیر و اگر مستحضر شده اند دراین باب چه اقدامی کرده اند .

وزیرامورخارجه - چند روز قبل از این درخصوص همین مسئله بنده عرض کردم مشغول مذاکره و اقدامات هستیم و مخصوصاً در باب این اتومبیلها پروتست شده است ووزارت امور خارجه ابداً حق بآنها نمی‌دهدکه این اتومبیلهاکارکنند .

افتخارالواعظین - بنده ازفرمایش آقای وزیر امور خارجه خیلی تعجب دارم که خودشان اولا میفرمایند در این باب پروتست شده است و معهذا این مسئله نیست که بآسانی حل‌شده چیزی راکه حق نداشته‌اند وازطرف‌دولت‌هم امتیازواجازه داده نشده‌است گمان‌میکنم جلو گیری آن چندان کاری نداشته باشد

وزیرامورخارجه - عرض می کنم که در این مسئله فعلا نمی‌توانم داخل جزئیات کار بشوم البته‌آقای افتخارالواعظین درست مسبوق نیستنداز بعضی قراردادهای دولت سابق که در ده دوازده سال قبل ازاین داده‌اند بعضی عبارات بهم داردآن نقطهٔ نظر وزارت‌امورخارجه که‌تقریبا خودم‌تصویب می کنم که‌صحیح‌است وبطرف‌حق نمی‌دهد آن‌نقطه نظر باآن نقطه نظری که‌طرف ماتصور می‌کند یکقدری اختلاف دارد وازهمان نقطه نظراست که تصور می کنند که حق دارند درآنجا اتومبیل راه بیندازند همینقدر عرض کردم که‌توجه وزارت‌امور خارجه خیلی معطوف است باین نکته که با آن قرار دادهائی که‌ده دوازده سال قبل بر این بآنها داده‌اند درمسئله‌رامسازی وانبار راه‌یك‌اختلافی‌است وحالیه هم درمذاکره آن اختلافات هستیم که‌آنها نظر بآن اختلاف نظری که‌دارند گمان‌می کنندحق دارند راه بیندازند ولی آنطوریکه قرار داد را بدقت میخوانیم‌نمی‌بینیم که‌بهیچوجه‌حقی داشته‌باشند وآنهم که می‌فرمایند اتومبیلها که راه انداخته‌اند بچه علت بوده است بازهم عرض می کنم آنهانظر بهمان قرارداد تصور کرده‌اند که‌حق دارند ولی وزارت امور خارجه بخوبی می‌داند که حق ندارند افکار وکلای محترم که‌فوق‌العاده اهمیت میدهندکه اتومبیلها دراین خط راه نیفتد بنده‌هم بهمان نظر باین مطلب‌نظر می کنم‌وباکمال جدیت‌مشغول‌اصلاح این امرهستم

افتخارالواعظین د درچندروز قبل‌دراینجا ازوزارت امور خارجه سئوال‌شد که‌ازطرف کمپانی ازبندر محمره تامعدن نفت مشغول کشیدن سیم تلگراف هستند وزیر امور خارجه کشیدن سیم تلگراف راتکذیب کردند وفرمودند که اقدامی در کشیدن سیم تلگراف‌نشده ولی بحسب تحقیقاتیکه بعد بدست آورده ایم مشغول کشیدن سیم تلفن هستند ازوزارت امور خارجه سئوال می کنم که در این باب اطلاع دارند یاندارند اگر دارند آیااو را حق‌می‌دهندیانمی‌دهند ودرصورتیکه‌حق نمیدهند دراینخصوص چه‌اقدامی کرده‌اند

وزیرامورخارجه - بنده تعجب می کنم دریك مسئله باین زودی عقب سرهم سئوال کردن گویا حاجت نباشد درسه‌روز قبل‌از این بنده عرض کردم‌همچو چیزی درافواه بود ومن‌عرض کردم که ابداًهیچ‌حق‌ندارد کسی‌درآنجاسیم‌تلگراف‌بکشد واز این خیال بکلی منصرف‌شده‌اند اما‌درمسئله‌سیم تلفون که عرض کردم دراین مسئله بخصوص یك اختلاف نظری است‌وآن‌راحالا گویا لازم نباشددر اینجا عرض کنم وداخل درجزئیات شوم ولی لازم است عرض کنم که‌سابق هر امتیازی میدادند این مراقبت‌راکه حالا دارند آنوقت نداشتند که‌باکمال دقت نظر بکنند وجزئیات او را نظر بکنند که‌هر چیزانرا نتوان درآتیه‌برای آن یك چیزی‌راتصور کرد ویك‌تأویلی شود ووزارت امور خارجه اهتمام می کند که‌این تاویلات رانتوان کردواین‌امتیازنامه که درجنوب داده شده‌است‌مخصوصا یك‌فصلی‌دارد که درصورتیکه یك اختلافی واقع شود بین‌دولت ایران وکمپانی زبان خارجه‌اش سند باشد درهر حال یاانگلیسی یافرانسه خیلی احتمال می دهم که آن اشخاصی که‌این قرارداد را می‌نوشتند یاعمداً یا سهواً هیچوقت درزبان خارجه نمی کردندوامضاء می کردند باینواسطه اختلاف نظراست بین‌ایران و کمپانی ولی آنهم نظیر مسئله اتومبیل است که الان مذاکره‌شد ولی آنچه استنباط می کنم‌نمیتوانم حق بدهم که کمپانی سیم تلفن بکشد و بازهم بهیچوجه من‌الوجوه نمی‌توانم حق بدهم بکمپانیکه بدون اینکه اطلاعی بدهد سیم‌تلفون درآنجابکشد حالا ازآن امتیاز نامه یك فصل دیگری است که درآن می‌نویسند (خوب یابد) تمام تسهیلات‌کار کمپانی رابابد فراهم نماید این است که مرتکب این‌کار ها می‌شوند همانطور که عرض کردم‌بنده عقیده ندارم اینها اسباب این باشد که امتیاز سیم تلفن بآنها بدهم‌ولی عرض می کنم که‌این اختلاف نظری است الان آنها یکطوری اظهار می کنندازروی‌زبان خارجه که درآخرآن فصل‌است که‌خود آن کسیکه امضاء کرده است شاید معنای زبان خارجه آنرا نمی دانسته است ولی حالا ماهم زبان داخله وهم زبان خارجه را می‌دانیم واگر بنا بشود تلفن بکشد منوط بامتیاز است که‌بآنها داده‌شود یا مجلس صلاح بداند واز طرف دیگر دولت با کمپانی سهیم وشریك است‌صدی (۱۶) ازمدخول آنها باید عایددولت باشدواین فطری است که‌باین مناسبت درمساعدت با این کمپانی بهیچوجه قصور نخواهد کرد و طرف نخواهد شد که‌حق کمپانی پامال شود .

رئیس - آقای آقاسیدحسین ازوزارت‌امور خارجه سئوالی داشتید؟ بفرمائید .

آقاسیدحسین - چندی‌قبل ازایرانیان‌مقیم بادکوبه از قونسولگری ایران مقیم آنجاشکایاتی شد واین اواخر هم بعضی شکایات در روزنامهای محلی دیده شد خواستم به‌بینم رفع شکایات آنها شده است یانشده‌است .

وزیرامورخارجه - بدبختانه اینهم یك چیز دیگری است که جمعی شکایت ازیك‌ماموری می کنند وبعد بواسطه اینکه شکایت ایشان یك مبنای درستی نداشته است همان اشخاص میروند تلگرافات‌می کنند اظهار رضایت می کنند چون بهیچوجه اعتمادی بآن شکایتی که می کنند یابآن اظهار رضایتی که می‌نمایند ندارند جهة تاخیراین

مقدمه خود وزارت امور خارجه است که یکی از اعضاء که دراجرای وظایف خود ساعی بوده نباید معزول بشود برای این محاکمه خود وزارت امور خارجه حاضر است وبدون هیچ ملاحظه هر کس خیانتی بکند معزول می‌شود.

آقاسید حسین - این شکایات خیلی وقت بودرسیده بود وسابقا ازمعاون وزارت خارجه سئوال شد اظهارداشتند تحقیقات میکنم ولی جای افسوس است که اگر تحقیقی بکنند یك اندازه طول بکشد که مجدداً این همه شکایات از مردم برسد تقاضا می کنم توجه عاجلی بفرمائید ازبرای شکایات آنها که بیش از این تأخیر نیفتد (دراین موقع معاون وزارت فوائد عامه قانون معادن را تقدیم نمود.)

معاون وزیر فوائد عامه — چون تا امروز دستورالعمل معین نداشتیم که آنهائیکه می خواهند داخل کار شوند بچه ترتیب بآنها داده شود و چون مسئله معادن خیلی اهمیت دارد و باید کم کم عادت کنند که این معادنی که هست آنهارا کشف و استخراج کنند که فایده آن عمومی باشد لازم بود قانونی برای آنها بنویسیم امروز تقدیم مجلس کردیم امیدواریم زودتر از مجلس بگذرد که بعد از این بتوانیم یك دستور العملی بدهیم که داخل در کار شوند.

رئیس — آقای شیبانی سئوالی ازوزارت فوائدعامه داشتید بفرمائید.

شیبانی — چند باغ ازباغات دولتی که اشجار بریدنی ازقبیل چنار وتبریزی وغیره دارد ازقراریکه شنیدم دارند قطع می کنند وازقراریکه شنیدم قصر قجر، سلطنت آباد، دولت آباد، عشرت آباد، لشکرك این پنج باغ را باسم اینکه اشجارش خشك شده است مشغول بریدن هستند ولکن لشکرك تمام اشجارش قطع شده است آیا معاون وزارت فوائد عامه اطلاع دارند چقدر بریده شده است بااجازه وزارت فوائد عامه بوده وبچه عنوان بریده شده است وپول آن بچه مصرف میرسد.

معاون وزارت فوائد عامه — مسئله باغات خیلی کهنه است یکوقتی بناشد باغات را در اول سال اجازه بدهند وهمین کار هم شد وقرار شد هریك ازاین باغات را بمستاجرین اجاره بدهند تفصیل این است که این باغات را قریب هشت هزار تومان اجاره دادند سوای باغ کرج که اول جزء اینها بوده بعد کمپانی اورا مجزی کرده وخارج شد عجالة آنچیزیکه اجاره داده این مبلغ است وبعد چون از وزارت مالیه قریب سی هزار تومان مطالبه میکردند حقوق آنها منحصر گردید بهشت هزار تومان دو هزار تومان اورا خود وزارت مالیه دادو شش هزار دیگررا قرارشد که امساله باغات ودرختهای خشك وتبریزی را بآنها بدهد درعوض طلب ماهمانطور اجاره دادیم درختهای خشك را هم نشان کرده‌اند وتعیین کرده‌اند که بریده شود وقیمت آنها تمام معین است ازقراریکه دراداره است میخواهید بیاورم در اینجا بآقایان ارائه بدهم در باغ لشکرك و اوشان تبریزیها انداخته شده آنهم تبریزیهای رسید شده واگر نمی انداختند خشك وبی مصرف میشد آنهم ازروی تعیین وممیزی اشخاصی که رفته‌اند شمرده‌اند وهنوز آنهائی راکه بریده‌اند خارج نشده است و تا این وقت مقداری که فروخته شده است واشخاصی قبول کرده‌اند که دوازده هزار تومان بآنها بدهند وپول این هارا بدهند ازبابت طلب بباغبانها در هر حال از اجاره باغات شش هزار تومان بآنها می رسد.

آقا میرزا احمد — در صورتی که وزیر علوم نداریم در این صورت این سئوالات از که می شود آن وقت اگر مجلس بخواهد سلب اعتماد بکند از کی سلب اعتماد می کند بس یا باید گفت معاون مسئول است یا باید حالا صبر کنید تا وزیر علوم معین شود.

رئیس — سئوال وزیر را در تحت مسئولیت نمی‌آورد فقط سئوال است اگر بخواهند استیضاح بکنند باید صبر بکنند تا وزیر مسئول معین شود حالا سئوالی است میکنند معاون یاوزیر یك جوابی میدهد.

شیبانی — بعنوان سئوال میپرسم سلطنت آباد یاجای دیگر که هزار و دویست تومان اجاره داده اند واز قراریکه شنیده ام سیصد تومان اضافه کرده اند درصورتیکه محصولی نداشته است آیا سیصد تومان اضافه را از کجا تحصیل میکنند البته ازفروش آب اجاره داده شده است اما این درنظر وزرای محترم ومعاونین عظام مسلم است که وقتیکه اجاره داده شده بباغبان که آب را بفروشد او بکلی باغ رااز بی آبی خشك خواهد کرد باید این آب رانفروشد والا باید گفت از آنجا صرفنظر شود وسالی نمیگذرد که آن اشجار کرناء هم بواسطه آب ندادن خشك می شوند البته توجهی بفرمائید رفع این محظورات میشود.

معاون فوائد عامه- اجاره این باغات معلوم است یك قسمت از این اجاره همان اجاره آب است دو هزار تومان یا هزار پانصد تومان هر چه اجاره بدهند یك مقدار این اجاره راجع باب است منتهی باآنها قرار میدهیم که باندازه آب رابفروشند و مخصوصاً یکی از شرایط آن است و بایداشکرك را سیر آب نمایند و زیادی آنرا بمصرف برسانند ومفتش و ممیز تمام اینها معین شده است کردش میکند ولی واقعاً درباره اشخاص نمی‌توان قسم خورد شاید این اشخاص تعطیل آب بکنند اگر غفلت بشود ازطرف اشخاصی میشود که آب در دست آنهاست ولی باندازهٔ که ممکن است تفتیش و توجه میشود اشخاصیکه مأمور این کارند رسیدگی می نمایند و مسئول هستند نمیتوانند غفلت ازوظیفه خودشان نمایند.

[آقا میرزا ابراهیم خان تقاضای آقای وزیر عدلیه رابمضمون ذیل قرائت نموده]

چون مسئله صدرالاسلام بمجلس آمده است و باید درحضور هیئت منصفه رسیدگی شود وزیرعدلیه تقاضا مینماید که شش نفراز نمایندگان انتخاب شوند که در محاکمه صدرالاسلام درمقام محاکمه باهیئت منصفه حضور داشته باشند.

معاضدالملك — این هیچ ممکن نیست وزراء می‌توانند یك هیئتی بخواهند ولی نه اینکه از طرف مجلس انتخاب شوند.

رئیس — جلسه آتیه روز سه شنبه و دستور آن بقیه دستور سابق مقرر در بقیه قانون دیوان محاسبات بقیه استیضاح آقاسیدحسین اردبیلی [مجلس دروقت غروب ختم شد]

جلسه ۱۴۱

صورت مشروح روز سه شنبه ۸ شهر رمضان ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت و ربع کم قبل ازغروب بریاست آقای ذکاءالملك تشکیل شد.

صورت مجلس روزشنبه را آقای معاضدالملك قرائت نمود.

رئیس — در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید.

شیبانی - بنده درخصوص آب باغات ازمعاون وزارت فوائدعامه سئوال کردم درصورت مجلس نوشته نشده است چون ماهمیشه یك هیئت تفتیشیه نداریم که تحقیق کنیم که فلان باغ دولتی چه شده است آب دارد یااینکه خشك شده برای این که در موقع سندیت داشته باشد خوب بود این مسئله درصورت مجلس نوشته شود حالا اینصورت مختصر است تند نویسهای مهم این نکات راضبط و رعایت نمی کنند وطوری بروزنامه هاصورت میدهند که مجمل وسربسته است که نمی‌شود مطلبی ازآن فهمید.

حاج مصدق الممالك. در اینجا نوشته شده است که وزیر امور خارجه گفتند دراینجا یك اختلاف نظری هست این همچو می فهماند که وزیر خارجه تا اندازه آنها را محق دانسته است در صورتی که ایشان مسلم دانسته بودند که ابداً آنها حق ندارند ویحتمل اظهار داشتند که اختلاف نظری بوده است درعبارت.

ناصر الاسلام — بنده هم درباب همین اظهاریکه آقای حاج مصدق الممالك فرمودند و هیچ اهمیتی بآن داده نشد عرض می کنم اظهاری را که آنروز وزیر امور خارجه کردند تا اندازهٔ توضیح نشده است خواهش میکنم خود ایشان را بخواهید که حاضر شوند و کلمات خودشانرا توضیح بدهند اگر مقصودشان آن معنی است که بعضی ها توهم کرده اند که معلوم می‌شود واگر هم اینطوری که در اینجا نوشته شده است که ذو وجهین است معلوم خواهد شد بعقیده بنده درین خصوص باید توضیحی داده شود.

[تلگرافی ازسحنه از طرف نظرعلیخان قرائت شد مشعر براینکه این بنده ۳ ماه است برای اعاده امنیت و وصول مالیات بر حسب امر ایالت و تنبیه اشرار اقدامات دارد و بعضی از الوار قباد را که شرارت نموده بودند بمعیت جناب ضرغام السلطان تنبیه نموده سردار آنهارا جناب ضرغام السلطان می آورد و اموال مسروقه هم از اشرار گرفته شده بصاحبان آنها مسترد خواهد شد.]

حاج عزالممالك - مطابق نظامنامه داخلی